

Social rörlighet

Adrian Adermon
Mikael Lindahl
Mårten Palme

DEN SOCIALA RÖRLIGHETEN i ett samhälle kan användas som mått på rättvisa, persistens av ojämlikhet samt familjens roll i formeringen av inkomstfördelningen. Rapporten beskriver vad som påverkar den sociala rörligheten, inklusive politikens möjligheter och begränsningar på området. Författarna tar även upp hur social rörlighet har mätts tidigare och vilka resultat olika modeller och mätmetoder har fått. Med hjälp av en ny metod som tillämpats på svenska registerdata visar de att tidigare studier har överskattat den sociala rörligheten. Metoden tar med information från den utökade familjen, vilket är en utveckling av de traditionella mätmetoderna som endast använder information om föräldrar.

Adrian Adermon är forskare i nationalekonomi vid IFAU.

Mikael Lindahl är professor i nationalekonomi vid Göteborgs universitet.

Mårten Palme är professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet.

»Social rörlighet framhålls ofta som ett alternativt rättvisebegrepp till ekonomisk jämlikhet.«

I. Inledning

Sedan 1980-talet har inkomstjämligheten ökat kraftigt i de flesta industriländer, inklusive Sverige. Denna utveckling har ökat intresset för frågan om social rörlighet bland både politiskt intresserade och verksamma inom samhällsvetenskaperna. Dels för att ojämlikhet som är bestående mellan generationerna upplevs som särskilt problematisk, dels för att social rörlighet, eller idén om lika möjligheter, för många utgör ett bättre mått på rättvisa än observerade inkomster.

Men hur mäts social rörlighet? Hur förhåller sig social rörlighet till olika idéer om rättvisa? Och är hög social rörlighet alltid bra för ett samhälle?

I denna rapport ger vi inga slutgiltiga svar på dessa frågor, men vi diskuterar olika synsätt på social rörlighet och hur man försökt mäta den i empiriskt inriktad vetenskaplig litteratur inom nationalekonomi. Vi beskriver också vår nyligen publicerade vetenskapliga artikel¹ där vi på ett nytt, och som vi tycker mer fullständigt, sätt mäter den sociala rörligheten i Sverige.

2. Social rörlighet – rättvisa och teori

SOCIAL RÖRLIGHET OCH RÄTTVISA
Oavsett politisk hemvist innehåller karaktäriseringen av ett rättvist samhälle oftast en möjlighet att ta sig ur en ogynnsam social position – göra en klassresa. Ett livsförlopp som börjar i relativt armod i barndomen och föräldragenerationen, och som övergår i framgång och självförverkligande i mogen ålder, är ett återkommande tema i klassiska utvecklingsromaner. Det finns även flera exempel från verkliga livet: Ingvar Kamprad som växte upp i en liten småländsk by och blev en

av världens rikaste män; Stefan Löfven som tillbringade sin första tid på barnhem och blev Sveriges statsminister; Camilla Läckberg, dotter till sjukpensionärer, som blivit mångmiljonär och firad deckarförfattare.

Social rörlighet framhålls ofta som ett alternativt rättvisebegrepp till ekonomisk jämlikhet. Tanken att ett samhälle som karaktäriseras av jämlikhet i observerbara utfall skulle vara rättvist är inte längre något man argumenterar för inom politisk filosofi. Mycket av ojämlikheten i ekonomiska utfall som man kan observera i ett samhälle är det svårt att ha några invändningar emot. För att låna ett exempel från van Parijs (1991): varför skulle fullt friska män som tillbringar dagarna med att surfa ha rätt till en lika hög inkomst som någon som yrkesarbetar hela dagarna?² Vissa anstränger sig mer än andra genom att skaffa sig omfattande utbildningar eller genom att bygga upp kommersiella verksamheter. Åter andra gör ett medvetet val att skaffa sig ett, exempelvis, konstnärligt yrke som de vet lönar sig sämre, men som ger annan typ av personlig tillfredsställelse.

En annan källa till ojämlikhet genereras av att olika individer har olika tur: de väljer att utbilda sig i branscher som drabbas av oförutsedda upp- eller nedgångar; de lever i regioner med olika ekonomisk utveckling; de drabbas av sjukdomar eller handikappande olyckor. Det är inte självklart hur man ska betrakta sådana olikheter ur ett rättviseperspektiv.³ Vissa ser ingen poäng i att sådana olikheter kompenseras genom politiska interventioner, medan andra ser välfärdsstaten, inklusive progressiva skatter, som ett gigantiskt försäkringsbolag för att »poola« risker och försäkra sig mot dåliga utfall.

Ett sätt att bortse ifrån skillnader genererade av slumpmässiga faktorer är att karaktärisera rättvisa som likhet i

1. Adermon, Lindahl och Palme (2021). *Dynastic Human Capital, Inequality, and Intergenerational Mobility*, *American Economic Review*.

2. Se van Parijs (1991). Why surfers should be fed: the liberal case for an unconditional basic income.

3. Se t.ex. Anderson (1999) för en översikt.

möjligheter – *equality of opportunities*.⁴ Likhet i möjligheter innebär att alla individer i ett samhälle har lika möjligheter till personlig utveckling och att nå olika relativa positioner som vuxna medborgare. Likhet i möjligheter är nära besläktat med social rörlighet. Om det individuella utfallet är svagt relaterat till föräldrarnas situation råder det antingen stor likhet i förutsättningarna, eller så spelar dessa olikheter inte så stor roll för utfallet. Social rörlighet kan därför ses som ett rättvisemått.

Det finns så klart inget »rätt« eller »fel« ifråga om vilket rättvisemått man föredrar. Detta präglas i hög grad av politiska preferenser. Men vilka preferenser korresponderar till olika rättvisemått? Alesina, Stancheva och Teso (2018) samlar in data om folks preferenser för ekonomisk omfördelning från rika till fattiga med hjälp av webbaserade frågeformulär som fylls i av deltagare från en rad olika länder. Ett tydligt resultat i studien är att de som trodde att det förelåg en hög grad av social rörlighet förordade lägre omfördelningar. Generellt överskattade de också graden av social rörlighet. Amerikaner tycks överskatta den mer än européer och de med högeråsikter mer än de med vänsteråsikter. Resultaten ger således stöd för att idén om den amerikanska drömmen – att alla kan nå toppen oavsett var de startar – är vid liv.⁵

Men är hög social rörlighet alltid bra för ett samhälle? I sitt översiktskapitel om intergenerationell rörlighet i *Handbook of Labor Economics* (1999) resonerar Gary Solon om två hypotetiska samhällen, A och B. Samhälle A karaktäriseras av att alla relativa positioner i samhället är förutbestämda. Om man skulle leta efter ett sådant samhälle i det verkliga livet är det troligt att så kallade kastsamhällen skulle komma närmast. Var och en skulle vara förutbestämda att stanna kvar i den kast, samhällsposition, som tidigare innehades av ens föräldrar.

Det kanske är överflödigt att påpeka att de flesta av oss inte skulle förespråka en sådan samhällsstruktur. Inte nog med att samhället skulle upplevas som djupt orättvist i det att många som inte anstränger sig över hövan skulle åtnjuta ett mycket behagligt liv medan andra fick slita under knappa omständigheter – incitamenten till investeringar i såväl fysiskt som humant kapital skulle försvinna. Dessutom skulle ansträngningar på arbetsmarknaden inte belönas i full utsträckning, vilket även det skulle minska det ekonomiska välståndet på ett mycket märkbart sätt.

I den andra extreman, i samhälle B, skulle den sociala rörligheten vara total. Vid första anblicken skulle ett sådant

samhälle te sig som en förebild. Alla skulle ha samma förutsättningar oavsett social bakgrund och bara ens egna ansträngningar skulle avgöra ens sociala position i vuxen ålder. Men tänker man efter lite anar man dock att det skulle fordras radikala förändringar, som de flesta av oss inte skulle acceptera, för att ett sådant samhälle skulle kunna uppstå. Mycket av den intergenerationella sociala persistensen består ju av medfödda olikheter vilka är svåra att påverka, och av överförda egenskaper såsom yrkesskicklighet, som de flesta vill bejaka snarare än motverka.

ÖVERFÖRING AV HUMANKAPITAL MELLAN GENERATIONER

Gary Beckers arbeten om hur humankapital överförs inom familjen är ett av de första försöken att tolka innebörden av intergenerationell persistens i ekonomiska termer.⁶ Den så kallade Becker-Tomes-modellen delar upp överföringen av humankapital inom familjen i två komponenter: dels en komponent som utgörs av föräldrarnas investeringar i barnens utbildning och utveckling, dels sådant som överförs per automatik inom familjen, som medfödda faktorer och sociala färdigheter.

Man kan tänka sig att vissa humankapitalinvesteringar kan ske inom familjen – yrkesskicklighet för yrken som går i arv inom familjen – och att föräldrarna väljer att stödja utbildning som sker utanför hemmet. Den »automatiska« komponenten kan utöver fysisk styrka och intellektuell förmåga också inkludera personlighetstyper, som visat sig förklara en stor del av framgångarna på arbetsmarknaden, samt olika typer av sociala förmågor.

Becker-Tomes-modellen ger ett stöd för hur man kan tänka om politikens begränsningar och möjligheter att påverka den intergenerationella rörligheten. Den första komponenten, föräldrarnas investeringar i barnens humankapital, går helt klart att påverka genom att staten erbjuder gratis högre utbildning, studiefinansiering eller grundläggande utbildning av hög kvalitet. Om studievägar som är tillgängliga för de som kommer från hem med relativt små resurser är tillräckligt attraktiva, minskar givetvis betydelsen av föräldrarnas humankapitalinvesteringar.

Det finns så klart andra möjligheter. I en expertrapport till Frankrikes president,⁷ framhåller de framstående ekonomerna Olivier Blanchard och Jean Tirole vikten av stabila arbeten med karriärmöjligheter, som ett sätt att öka den sociala rörligheten. Betänkandet från den statliga Jämlikhetskommissionen⁸ betonar vikten av »en hög lägsta nivå« för de ekonomiska resurserna under barnens uppväxtår och tiden för

4. Se t.ex. Arneson (1989) eller Roemer (1998).

5. Stancheva (2021) ger John Steinbeck delvis rätt i hans uttalande från 1966 att fattiga amerikaner ser sig själva som »tillfälligt skuldtungda miljonärer«.

6. De flesta av Gary Beckers skrifter i ämnet är samlade i boken *A Treaties on the Family* (1991).

7. Blanchard och Tirole (2021).

8. Se SOU 2020:46.

»Det finns en hög grad av persistens i val av yrke mellan generationer.«

den grundläggande utbildningen, för att utjämna möjligheterna till goda utfall senare i livet.

Vad gäller den andra komponenten, den som rör överföringen av medfödda komponenter och överföring av humankapital inom familjen, så förefaller politikens möjligheter långt mer begränsade. Det är rimligt att anta att egenskaper som tenderar att ge hög avkastning på arbetsmarknaden och som åtminstone delvis har en medfödd komponent, som kognitiv förmåga och andra personliga karaktäristika, överförs inom familjen oavsett hur påverkan utifrån ser ut. Detta innebär att det kommer att finnas en kvarstående korrelation mellan generationer, även om »investeringskomponenten« helt elimineras.

Även den direkta överföringen av humankapital inom familjen bidrar till den kvarstående persistensen. Ett flertal empiriska studier har visat att det finns en hög grad av persistens i val av yrke mellan generationer.⁹ Olika hantverksyrken i agrarsamhällen innan uppbyggnaden av yrkesskolor, är typexemplet, men även yrken som till exempel läkare, jurist eller polis, har visat sig ha en hög intergenerationell persistens. Många vittnar om att de, trots genomgången yrkesutbildning, i hög grad lärts upp inom sina yrken av sina föräldrar. Eftersom denna process troligen utgör en vital del av ett lands samlade humankapital och dessutom är en viktig del av hur samhället håller ihop mellan generationer, vore det kontraproduktivt att försöka hindra processen i syfte att utjämna livschanserna och öka den sociala rörligheten.

Den enkla Becker-Tomes-modellen har visat sig mycket användbar för att förstå överföring av humankapital mellan generationer. Den kan också utvidgas för att ta hänsyn till att investeringar i barns humankapital kan ha olika avkastning beroende på hur och när dessa görs. Till exempel genom att argumentera för att investeringar är som mest effektiva om de görs när barnen är små, att överföring mellan grupper kan förstärkas via sociala nätverk, och att mer välutbildade föräldrar har förmågan att göra mer effektiva investeringar i barns humankapital.¹⁰

För att sammanfatta, så har tidigare nationalekonomisk forskning betonat den dubbla implikationen av social rörlighet. Dels visar en hög intergenerationell persistens en hög grad av överföring av humankapital inom familjen, vilket befrämjar den ekonomiska tillväxten. Dels indikerar en hög rörlighet starka incitament till ekonomisk framgång.

3. Att mäta social rörlighet

I föregående avsnitt såg vi att den experimentella forskning som initierades av Alesina, Stancheva och Teso (2018) visar att preferenserna för omfördelning i hög grad påverkas av hur hög man tror rörligheten över generationerna i ett samhälle är, oavsett det verkliga förhållandet. Eftersom omfördelningen är ett centralt element av den politiska debatten, kan man säga att kunskapen om social rörlighet är viktig för demokratis sätt att fungera – att folk bildar sina åsikter i denna centrala fråga på goda grunder.

Hur går man då från teori till empiri och mäter den sociala rörligheten i praktiken? Låt oss börja med den klassiska ansatsen för att därefter diskutera resultaten från de tidigaste empiriska studierna av inkomströrlighet (första generationens studier). Vi fortsätter med att beskriva studier som fokuserar på att behandla mätproblem (andra generationens studier). Vi avslutar med en genomgång av studier som har försökt utvidga analysen till mekanismer och bredare mått på familjebakgrund (tredje generationens studier).

DEN GRUNDLÄGGANDE EMPIRISKA ANSATSEN – SAMBAND MELLAN FÖRÄLDRE OCH BARN

Att mäta och beskriva social rörlighet har ägnats ett relativt stort intresse inom historieforskningen och samhällsvetenskaperna. Den kände historikern Sten Carlsson, som i en rad skrifter beskrev ståndscirkulationen i Sverige på 1700- och 1800-talen, nämns ofta som en pionjär på området.¹¹

Den första statistiska modellen som användes för att studera relationer mellan generationer formulerades av antropologen sir Francis Galton. Denna modell användes för att skatta associationen i kroppslängd mellan fäder och söner.¹²

Utfallsvariabeln i modellen mätte sonens längd och den förklarande variabeln mätte faderns längd. Styrkan i relationen mellan dessa två variabler mätte hur stor andel av faderns relativa avvikelser från den genomsnittliga längden som består i nästa generation. Styrkan i relationen mätte således varaktigheten eller *persistensen i den relativa positionen mellan föräldrar och barn* (se faktaruta I).¹³

Galtons modell har skattats på en mängd olika utfall inom samhällsvetenskaperna. För studiet av social rörlighet, det vill säga där utfallen är inkomster, utbildning eller andra mått på social status, kan man säga att modellen fortfarande utgör en slags referenspunkt, till vilken studiernas specifika resultat relateras. Vad vi känner till, är skatt-

9. Se t.ex. Modalsli (2017).
10. Se Mogstad och Torsvik (2021) för en diskussion av dessa utvidgningar av Becker-Tomes-modellen.
11. Se t.ex. Stenström (2011).
12. Artikeln »Regression Towards Mediocrity in Hereditary Stature«, som publicerades 1886, är mest berömd för att det var första gången som en linjär regressionsmodell användes för att beskriva en empirisk relation.
13. Notera att skattningar av persistensen (β -koefficienterna) skiljer sig åt beroende på om måtten standardiserats eller inte. Om y för föräldrar och barn är normaliserade så att de ges medelvärde noll och standardavvikelsen ett, så innebär det att man istället för β -koefficienter skattar korrelationskoefficienter, vilket alltid är begränsade till att få värdet mellan -1 och 1.

Utfallsvariabeln, på vänster sida om likhetstecknet i modellen nedan, mäter sonens längd. Den förklarande variabeln, på höger sida, mäter faderns längd. Relationen mellan dessa variabler uttrycks som

$$y_s = \alpha + \beta y_f + \varepsilon,$$

där ε representerar individuella avvikelser, som behandlas som en stokastisk variabel; α är konstanten i sambandet som mäter den genomsnittliga förändringen i kroppslängd mellan faderns och sonens generationer; β mäter hur stor andel av faderns relativa avvikelse från den genomsnittliga längden som i genomsnitt består i nästa generation, det vill säga *persistensen mellan generationer*.

Magnituden på β har en intressant tolkning. Om den är större än noll tenderar de som är längre än

genomsnittet (i föräldragenerationen) att få barn som också överstiger medellängd (i barngenerationen); om den är mellan noll och ett kommer en avvikelse att kvarstå, men bara en del av den, det vi brukar kalla "regression mot medelvärdet", det vill säga återgång till medeltalet, och skillnaden i kroppslängd mellan individer kommer att *konvergera* mellan generationer. De föräldrar som är längre än genomsnittet kommer typiskt att få barn som också överstiger medellängd, men avståndet till genomsnittet kommer att minska. Om β -koefficienten, persistensen, är större än ett tenderar avvikelser i föräldragenerationer istället att förstärkas i barnens generation – kroppslängden kommer då att *divergera* över generationer: de föräldrar som är längre än genomsnittet (i föräldragenerationen) kommer att få barn som är ännu längre ifrån genomsnittet (i barngenerationen).

ningarna av persistensen mellan generationer alltid mellan noll och ett på individuella data för social rörlighet – inga samhällen verkar divergera över generationerna i detta avseende. De föräldrar som är rikare än genomsnittet (i föräldragenerationen) kommer typiskt att få barn som är rikare än genomsnittet (i barngenerationen), men avståndet till genomsnittet kommer att minska. Däremot skiljer sig styrkan i sambandet åt mellan studier för olika tidsperioder och geografiska områden.

FÖRSTA GENERATIONENS STUDIER – SMÅ URVAL

De första empiriska studierna som skatade Galtons modell för arbetsinkomster dök upp på 1970-talet och fann generellt att den sociala rörligheten var mycket hög i de flesta industriländer.¹⁴ Typisk för studierna var att de baserades på ett ganska litet urval som i regel omfattade ett mycket begränsat geografiskt område. Sociologen Robert Hauser var inblandad i de mest inflytelserika uppsatserna som använde data från den amerikanska delstaten Wisconsin.¹⁵ Dessa studier gav skattningar av den intergenerationella persistensen i arbetsinkomster på 0,18 respektive 0,16.¹⁶

Resultaten från den första generationens studier av intergenerationell rörlighet i arbetsinkomster tolkades av Gary Becker som att denna var mycket hög. Givet resultaten är det svårt att inte hålla med honom. Om mindre än 20 procent av inkomstskillnaderna i första generationen kvarstår i andra generationen, implicerar resultaten att

mindre än fyra procent kvarstår i tredje generationen.

I sitt tal som ordförande i American Economic Association (AEA) vid föreningsens årliga möte 1988, tolkade Gary Becker resultaten från tillgängliga mobilitetsstudier för industrialiserade länder som stöd för en regularitet. Han förmedlade att ojämlikhet har mycket låg varaktighet över generationer i alla utvecklade länder och att detta gällde även under förindustriella eror. Becker uttryckte det som att: »...This tendency to go from 'Shirtsleeves to shirtsleeves' in three generations began long before industrialization and government support of education and other human capital.«¹⁷

Becker drog således mycket långtgående slutsatser om varaktigheten av ojämlikhet, graden av lika möjligheter och familjens betydelse för hur den ekonomiska ojämlikheten i ett samhälle uppstår, baserat på första generationens empiriska studier av social rörlighet. Dessa slutsatser har i hög grad inspirerat, och ifrågasatts av, den fortsatta forskningen inom området.

ANDRA GENERATIONENS STUDIER – FOKUS PÅ MÄTPROBLEM

Gary Solons artikel från 1992 får man betrakta som startpunkten för andra generationens studier i nationalekonomisk forskning av intergenerationell rörlighet.¹⁸ Denna litteratur fokuserade på framför allt två problem med tidigare studier. För det första, att de ofta enbart använde sig av inkomst för enskilda år för både barn och föräldrar. För det andra, att de var tvungna att

14. Becker och Tomes (1986) sammanfattar deras resultat.
15. Se Sewell m.fl. (1975) samt Bielby och Hauser (1977).
16. Vår genomgång av den empiriska litteraturen fokuserar framför allt på bidrag inom nationalekonomin. Man ska dock komma ihåg att analyser av den sociala rörligheten är en klassisk frågeställning inom sociologin, men som då ofta görs via analyser av social klassrörlighet mellan generationer. Se Erikson och Goldthorpe (2002) för en översikt och jämförelse med den nationalekonomiska forskningstraditionen.
17. Han polemiserade därmed mot Frank Knights tes om att familjelivet var grunden till ekonomisk ojämlikhet.
18. Se Solon (1992) samt Zimmerman (1992).

använda sig av icke-representativa urval av individer för att kunna skatta inkomströrligheten. Båda dessa problem visar sig leda till en kraftig underskattning av persistensen över generationer och därmed överskattning av den sociala rörligheten.

Problemen med att mäta inkomst har visat sig få stor betydelse för tolkningen av resultaten från empiriska studier av inkomströrligheten. Som vi alla vet, varierar våra inkomster över livet. Grunden till detta kan vara »chocker« orsakat av till exempel arbetslöshet, men kan också ha sin grund i att individer under en tid behöver etablera sig på arbetsmarknaden, så att inkomsterna initialt är låga för att sedan typiskt öka i en avtagande takt. Detta gör att livstidsinkomsten inte på ett enkelt sätt kan mätas med inkomster för enskilda år.

Den linjära regressionsmodell som används har visat sig vara mycket känslig för mätfel i den förklarande variabeln, vilket i studier av social rörlighet är föräldrarnas inkomster. Mätfel i den förklarande variabeln leder till att styrkan i sambandet, persistensen över generationer, underskattas. Solon visade att om man korrigerade för detta så visade sig den intergenerationella korrelationen i inkomst vara omkring 0,4, det vill säga en fördubbling av persistensen jämfört med flertalet tidigare studier på amerikanska data. Den sociala rörligheten hade således överskattats kraftigt i de tidigare studierna.¹⁹

I en innovativ svensk studie av Björklund och Jäntti (1997) försökte författarna hantera bristen på högkvalitativ inkomstdata mätt över en längre tidsperiod för föräldern genom att predicera inkomsterna för fäder med information om deras yrke och utbildning. Denna metod genererade klart högre skattningar av persistensen än tidigare studier på svenska data, och därmed en lägre social rörlighet, även om den skattade rörligheten, vilket Björklund och Jänttis studie är mest berömd för, fortfarande var klart högre än för USA.

I en uppföljande studie på svenska data används data för ett representativt urval av befolkningen.²⁰ Dessa data möjliggör också framtagandet av bättre mått på inkomsten. Ett femårigt inkomstgenomsnitt för var och en av föräldrarna beräknades och för barngenerationen beräknades ett inkomstmått då de uppnått en ålder där de etablerat sig på arbetsmarknaden. Studien fann ett någorlunda likartat resultat som i Björklund och Jäntti: en inkomstpersistens över generationer på 0,25.²¹ Detta resultat har visat stå sig mycket väl även i senare studier som använt inkomstmått mätta över längre tidsperioder.²²

Chetty, Hendren, Kline och Saez (2014) studerar hur intergenerationell

rörlighet varierar mellan olika delar av USA. Det är den första studien som använder registerbaserade data för USA. Den stora urvalsstorleken möjliggör separata skattningar för relativt små geografiska enheter (*commuting zones*). Studien visar att hög rörlighet inom ett område samvarierar med mindre boendesegregation, mindre inkomstojämlikhet, bättre grundläggande utbildning, bättre socialt kapital och högre familjestabilitet.²³

Till denna grupp av studier kan också läggas de som utvecklat metoder för att hantera mer komplicerade mätfelsproblem i inkomster. Nybom och Stuhler (2016) visar att skattningar av persistensen kan variera stort beroende på vid vilken ålder inkomsten för de i barngenerationen mäts, men att betydelsen är begränsad om inkomster observeras i medelåldern.

De allra flesta studier använder fäder och söner i sina skattningar av persistensen för inkomst. Skälet är att arbetskraftsdeltagandet för kvinnor i föräldragenerationen var lågt under den period som många av dessa studier genomfördes. Social rörlighet mätt via utbildning ger fördelen att data på fäder och mödrar kan användas även längre tillbaka i tiden när arbetskraftsdeltagandet för kvinnor var lägre och data på yrke och inkomst saknas för dem. Om man istället använder utbildningsår för föräldrar och barn och skattar persistensen, så finner man typiskt ganska lika värden för mödrar och barn, jämfört med fäder och barn. Ett exempel på en sådan studie är Björklund, Lindahl och Plug (2006) som med svenska data skattar persistensen för både mödrar och fäder till 0,24 för antal år i utbildning. En annan fördel med att använda utbildningsmått är mindre problem med att behöva mäta inkomst över flera år för individer i föräldra- och barngenerationerna.

Sammanfattningsvis, i förhållande till den första generationens studier av social rörlighet lyckades man i den andra generationens studier hantera en rad mätfelsproblem, vilket ledde till slutsatsen om en lägre social rörlighet.

TREDJE GENERATIONENS STUDIER – MEKANISMER OCH BREDARE MÅTT PÅ FAMILJEBAKGRUND

Den tredje generationens studier kan sägas syfta till att utvidga vår förståelse av social rörlighet i två riktningar. För det första, att visa mekanismerna bakom den sociala rörligheten. För det andra, mäta social rörlighet med bredare mått på familjebakgrund än faderns/föräldrarnas inkomst eller utbildning.

19. Senare studier som utvecklat mer komplicerade modeller för att korrigera för mätfel i inkomst har i mycket bekräftat dessa slutsatser, även om man också har uppmärksammat att det är viktigt att mäta inkomst för barngenerationen i vuxen ålder för att undvika så kallad »life cycle bias« (Haider och Solon 2006).
20. Björklund och Chadwick (2003).
21. Den första studien på svenska data från skatteregister, Österberg (2000), använde ett någorlunda representativt urval för Sverige och inkomstdata för fäder och barn (där inkomst för fäder mäts över en femårsperiod) och fann låga skattningar av β -koefficienten.
22. Se Björklund, Lindahl och Plug (2006) samt Jäntti m.fl. (2006).
23. Studien är den första att använda data rangordnade i percentilgrupper inom detta område, vilket har visat sig bättre korrigera för olika typer av mätfel i inkomster.

»Den övre gränsen för det som kan hänföras till ansträngningar är 70 procent.«

Mekanismer

För att kunna veta hur man ska kunna öka den sociala rörligheten, eller om detta ens är önskvärt, så behöver man förstå dess bakomliggande mekanismer. Empiriska studier av sådana mekanismer har ofta använt sig av tre metoder:

1. Instrumentalvariabelmetoden, med syfte att isolera hur en förändring av föräldrarnas inkomst eller utbildning påverkar inkomst och utbildning för barnen.²⁴
2. Adoptionsmetoden, med syfte att dekomponera social rörlighet till de faktorer som beror på medfödda faktorer och faktorer som bestäms efter födseln.
3. Tvillingmetoden, som använder tvillingföräldrar för att kunna isolera effekten som kvarstår när man håller konstant för faktorer som tvillingarna delar.²⁵

Baserat på ett antal litteraturöversikter²⁶ kan man dra slutsatsen att kausala effekten (den direkta påverkan från föräldrarna) är klart mindre än korrelationen (till vilken grad föräldrar och barn liknar varandra avseende inkomst eller utbildning), samt att medfödda faktorer och uppväxtmiljön båda ger väsentliga bidrag till persistensen i både inkomster och utbildning över generationer.

Bredare mått på familjebakgrund

Den andra typen av studier, som använder bredare mått på familjebakgrund, ser istället på vad som händer med den sociala rörligheten om man utvidgar bidraget från föräldrarna till att innefatta (i) allt som syskon delar, (ii) tidigare generationer, och (iii) hela släktens inverkan. Syftet med denna vidare analysram är att fånga mer av den del av inkomsten eller utbildningen för barnen som påverkas av faktorer som varierar mellan familjer.

Syskon

Som framgår av vår sammanfattning av andra generationens studier av social rörlighet, var bristen på tillförlitliga inkomstdata ett stort problem i första generationens studier. I de fall där tillförlitliga inkomstdata över långa perioder inte finns tillgängliga för två generationer, är ett sätt att hantera detta att använda data från syskon istället för från föräldrar och barn. Är syskonens inkomster högt korrelerade tyder detta på att den sociala bakgrunden är viktig och att den sociala rörligheten är låg. Det är dock viktigt att notera att tolkningen av syskonkorrelationerna skiljer sig från resultaten som kommer ifrån regressionsmodeller för relationen mellan föräldrars och barns utbildningar eller inkomster; syskon delar ju, utöver

de gemensamma föräldrarna, också oftast skolor och uppväxtmiljöer utanför det egna hemmet.

Björklund, Jäntti och Solon (2005) jämför korrelationen i inkomstutfall mellan olika typer av syskon, dels för att studera hur stor del av den totala inkomstjämligheten i ett samhälle som kan hänföras till familjefaktorer i allmänhet, dels för att undersöka hur stor andel som kan hänföras till ärvda egenskaper i synnerhet. De mest lika syskonen, enäggstvillingarna, uppvisar inte en högre korrelation i inkomster än 0,36. Detta innebär att 64 procent av löneskillnaderna kan hänföras till sådant som varken beror på medfödda faktorer eller på de miljöfaktorer som delas mellan syskon, det vill säga individuella skillnader som kan hänföras till annat.

Jämlikheter i möjligheter

På senare år har vi kunnat se en empiriskt inriktad litteratur växa fram som explicit studerar jämlikheter i möjligheter, inspirerade av John Roemers inflytelserika bok på området.²⁷ Dessa studier bygger på regressionsmodeller där man delar upp de förklarande variablerna i de som kan hänföras till *omständigheter* och de som påverkas av *ansträngningar*. Typiska variabler för omständigheter, sådant som barnet inte kan påverka, är föräldrarnas ekonomiska resurser, utbildning, religion, etnicitet, kön, uppväxtort, position i syskonskaran och födelsemånad. Vissa studier lägger också till mått på IQ, även om det inte är helt klarlagt i vilken utsträckning individen kan påverka detta utfall.²⁸ Sådant som kan hänföras till egna ansträngningar är allt man inte kan mäta, det vill säga residualtermen i regressionsmodellen.

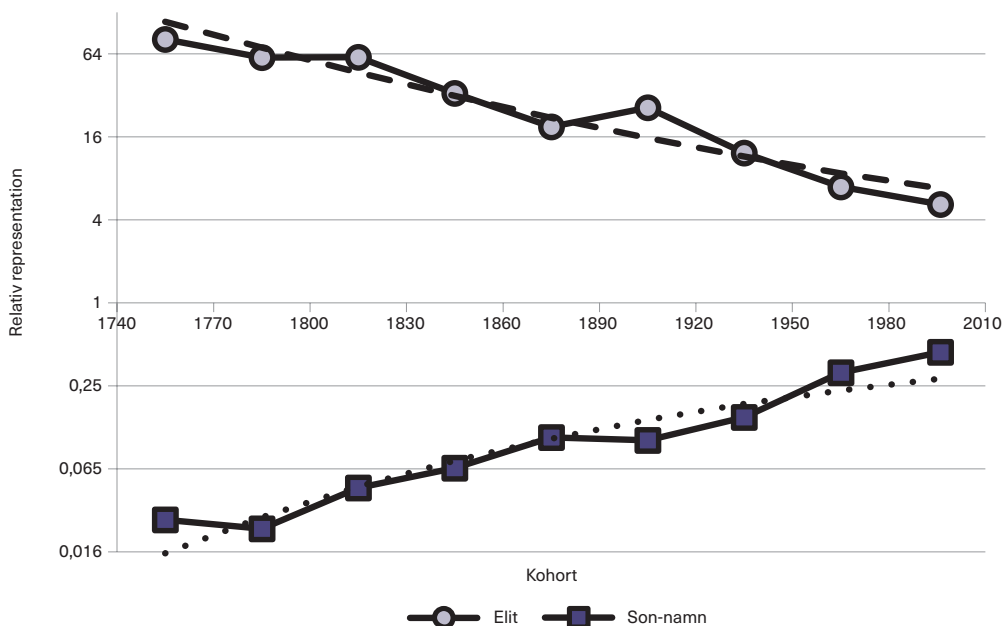
En enkel tolkning av resultaten i dessa studier är hur stor andel av den totala variationen i den observerade inkomstspridningen som kan hänföras till omständighetsvariablerna. Det mest slående studieresultatet på svenska data är att den största delen, över 70 procent, hänförs till det som kallas ansträngningar.²⁹ Detta ska dock tolkas som en övre gräns för hur viktigt ansträngningar är. En kritik man kan rikta mot dessa studier är att det inte är helt klart vilka variabler som bör räknas in i omständigheter och vilka man kan få data på. Det finns inte heller någon given funktionsform för sambandet.

Flera generationer: Familjmodellen

En naturlig fråga att ställa sig är om det bara är föräldrarna som påverkar barnets utfall. Många upplever sina mor- och farföräldrar som förebilder under sin uppväxt, och i den mån genetiska faktorer påverkar utfallen som studeras

24. På grund av genomförandet av någon reform eller någon oförutsedd förändring som »råkar« förbättra eller försämra för föräldrarna.
25. Se Holmlund, Lindahl och Plug (2011) som diskuterar faktorer beträffande social rörlighet i utbildning.
26. Se Black och Devereux (2010), Holmlund, Lindahl och Plug (2011) samt Mogstad och Torsvik (2021).
27. Se Roemer (1998). I Björklund och Jäntti (2020) ges en fylligare beskrivning av litteraturen.
28. Se Björklund, Jäntti och Roemer (2012) samt Hederos, Jäntti och Lindahl (2017).
29. Björklund, Jäntti och Roemer (2012).

Figur 1. Överrepresentation av personer med adliga eller latiniserade efternamn respektive underrepresentation av personer med son-namn i de kungliga akademierna mellan 1750 och 2000.

Not: Y-axeln i figuren mäter hur många gånger vanligare eller ovanligare typen av efternamn är i de kungliga akademierna jämfört med befolkningen som helhet. Ett värde över 1 betyder således att namn är vanligare i akademierna och ett värde under 1 att de är ovanligare i akademierna. Källa: Clark (2014).

är det sannolikt att beroendet från tidigare generationer är mer komplicerat än att de skulle kunna beskrivas som en linjär funktion av utfallen bara en generation tillbaka. Lindahl, Palme, Sandgren Massih och Sjögren (2015) använder data som ursprungligen samlades in av pedagogen Siver Hallgren och som inkluderade alla barn i Malmöregionen födda 1928. Detaljerad information samlades in om föräldrarnas inkomster och, genom registerdata, uppgifter om barn och barnbarn till generationen födda 1928.

Resultaten visar att det finns ett statistiskt samband tillbaka till generationen före föräldrarna, utöver det som går genom föräldragenerationen. Och kanske mest intressant, det statistiska sambandet mellan utfallen för far- och morföräldrarna och deras barnbarn är starkare än vad som predikteras från två separata galtonska modeller. Den långsiktiga persistensen underskattas således i de traditionella modellerna som dominerat den empiriska litteraturen i natio-

nalekonomisk forskning om social rörlighet alltsedan Beckers första studier av fenomenet.³⁰

Bredare mått på social position: användning av efternamn

Ett sätt att länka generationer till varandra i historiska data är att använda efternamnen. Historikern Gregory Clark har varit en pionjär i användandet av sådana data³¹ och använder bland annat data från Sverige. I ett arbete tittar han på överrepresentationen av adliga namn och underrepresentationen av son-namn i de kungliga akademierna. Figur 1 sammanfattar en del av hans resultat. På Gustav III:s tid, i mitten av 1700-talet, var de adliga namnen 64 gånger vanligare bland de som satt i de kungliga akademierna jämfört med befolkningen i övrigt. Sedan dess har mycket förändrats, men ännu idag är de fyra gånger vanligare än bland befolkningen i övrigt. Med son-namnen är det tvärtom. På 1700-talet var de nästan 50 gånger så ovanliga i de kungliga

30. Liknande resultat finner man i studier från många andra länder, vilka har använt data på tre generationer. Se t.ex. Braun och Stuhler (2018).

31. Flera av hans studier finns sammanfattade i Clark (2014).

akademierna jämfört med befolkningen i övrigt och än idag är de markant underrepresenterade.

Från dessa data är det möjligt att estimeras persistensen motsvarande den i den galtonska modellen, trots att vi inte har tillgång till individuella data. Som framgår av figur 1, tyder skattningarna från sådana modeller på att den sociala persistensen är betydligt högre – över 0,8 – jämfört med det man typiskt skattar i modeller applicerade på individuella data där man använder löneinkomster eller utbildningsår som utfallsvariabler.

Vad är då bakgrunden till den stora skillnaden mellan skattningarna? Clarks förklaring är att den sociala positionen som avspeglades i kombinationen mellan efternamnen och akademierna ger ett bredare mått på social position än inkomster eller utbildning. Han föreslår en modell där utfallsvariabeln och förklaringsvariabeln, den sociala positionen i föräldra- respektive barngenerationerna, karaktäriseras som latent, det vill säga inte direkt observerbara.

Den grundläggande tanken bakom modellen är att många yrken ger en hög social status, men förhållandevis låg ekonomisk status. Han tar konstnärliga yrken eller professorer i teoretisk filosofi som exempel; många skulle ge dem lika hög social status jämfört med till exempel en hedgefondförvaltare, medan den senare har en mångdubbelt högre ekonomisk ersättning. Att mäta den långsiktiga sociala persistensen med bara lönedata tenderar därför att ge systematiska underskattningar av det verkliga förhållandet.

4. Betydelsen av familjebakgrunden: resultat från en ny »dynastisk« metod

En lärdom från vår genomgång av den tidigare litteraturen om social rörlighet, så här långt, är att de första studierna på området kraftigt underskattade persistensen i inkomster och utbildningsprestationer mellan generationerna i ett samhälle. Ju mer information om den tidigare generationen som man tar in i modellen, desto starkare skattas persistensen mellan generationerna. En kvarstående fråga är hur stark persistensen är om man beaktar alla potentiella släkterelationer i generationerna som föregått var och en av de individer som man studerar i ett datamaterial.

Precis det är forskningsfrågan i vår studie *Dynastic Human Capital, Inequality, and Intergenerational Mobility*.³² Vi visar på två alternativa modeller (se faktaruta 2) för hur man kan skatta en lägre gräns för den faktiska, långsiktiga

sociala persistensen mellan två generationer, det vill säga styrkan i överföringen av humankapital mellan generationer, vilken beror på familjebakgrunden.³³ Dessa modeller bygger på att man kan konstruera släktträd, eller dynastier, vilket är möjligt att göra med svenska registerdata.

UPPGIFTER OM SLÄKTSKAP OCH UTBILDNING

Våra data bygger på information från olika svenska register. Med hjälp av det så kallade flergenerationsregistret kan vi koppla biologiska föräldrar till alla barn födda i Sverige 1932 eller senare.³⁴ Vår huvudanalys kräver (i) att vi kan identifiera kusiner i föräldragenerationen, det vill säga att vi kan identifiera familjer genom fyra generationer, och (ii) att vi kan mäta humankapitalet för föräldra- och barngenerationerna.

För att maximera antalet observationer tillgängliga över fyra generationer använder vi betygsgenomsnittet i årskurs 9 som humankapitalmätt för barngenerationen. Variabeln är konstruerad från de nationella registren, med betyg i alla obligatoriska ämnen. Vi kan observera betygsgenomsnittet för barnen med födelseåren 1972–1993.³⁵ Vi länkar sedan dessa barn till sina föräldrar och övriga släktmedlemmar. Vi länkar barn till mor- och farföräldrarnas föräldrar och kan därmed identifiera kusiner i föräldragenerationen och andra-kusiner i barngenerationen. Äktenskap- och samboenderegistren utökar ytterligare den horisontella länken. Detta gör att vi kan knyta dynastier upp till syskon och kusiner till föräldrar, syskonens och kusinernas makar och syskonen till syskonens makar i föräldragenerationen.

Vi använder ytterligare registerinformation samt information från folkräkningar för att mäta humankapital för föräldrar och andra släktmedlemmar i föräldragenerationen. I huvudanalysen använder vi utbildningsår (konstruerad från data på uppnådd utbildningsnivå) som mått på humankapitalet. Vi använder också information om inkomst och yrke i en supplementär analys. För att ingå i datamängden, kräver vi att minst en av varje kategori av släktingar (till exempel syskon till föräldrar, kusiner till föräldrar) i föräldragenerationen måste ha överlevt och finnas i arbetskraften 1970.

Barnen är i genomsnitt drygt 27 år yngre än föräldrarna. Barnen är i snitt födda 1988, föräldrarna (och deras syskon och kusiner) 1960, far- och morföräldrarna 1934 och deras föräldrar 1914. Våra urvalsrestriktioner gör att vi kan använda drygt 541 000 barn i skattningarna.

32. Adermon, Lindahl och Palme (2021).

33. Med *långsiktig* social rörlighet menar vi en parameter som kan användas för att predicera rörlighet över många generationer.

34. Förutsatt att barn respektive föräldrar har varit registrerade som bosatt i Sverige någon gång efter den 1 januari 1961.

35. Vi redovisar här skattningar där vi använder betygsgenomsnitt för barnen. I Adermon, Lindahl och Palme (2021) skattar vi också modeller med utbildningsår som utfallsvariabel. Dessa skattningar blir dock på ett klart mindre antal observationer. Våra slutsatser är trots det helt oförändrade.

Våra huvudskattningar relaterar barnens betygsgenomsnitt i årskurs 9 (utfallsvariabeln y_s) mot antalet utbildningsår för de olika släktkategorierna: föräldrar (f), föräldrars syskon (fs), föräldrars kusiner (fk) och så vidare, upp till syskonen till föräldrars kusiners make/maka (K). Vi använder oss av snittet av utbildningsår för varje släktenhet (snittet av utbildningsåren för båda föräldrarna, snittet av utbildningsåren för föräldrarnas syskon och så vidare). Vi skattar följande linjära regressionsmodell:

$$y_s = \alpha + \beta_1 y_f + \beta_2 y_{fs} + \beta_3 y_{fk} + \dots + \beta_K y_K + \varepsilon_s$$

där ε representerar individuella avvikelser, som behandlas som en stokastisk variabel; α är konstanten i sambandet; β_1, β_2, \dots och β_K mäter hur stor andel av släktkategoriernas relativa avvikelse från de genomsnittliga åren i utbildning som består i nästa generation. Alla variabler standardiseras så att medelvärde är noll och standardavvikelsen ett.

Genom att ta summan av de skattade β -koefficienterna kan vi skatta den långsiktiga persistensen oavsett om den korrekta underliggande modellen är en barn-föräldramodell (där släktingar då kommer att användas som proxy för att föräldrarnas bidrag ej kan mätas korrekt i skattningen), eller en utvidgad familjemodell, där bidrag från släktingarna explicit tillåts, eller en kombination av dessa. Med den långsiktiga sociala rörligheten (eller persistensen) menar vi här styrkan i överföringen av humankapital mellan generationer, vilken beror på familjebakgrunden.

Detta resultat kräver vissa antaganden. Om vi släpper på vissa av dessa kan vi skatta en undre gräns av den långsiktiga persistensen på detta sätt, och en övre gräns genom en alternativ analys med hjälp av instrumental variabel skattning. Se Adermon, Lindahl och Palme (2021) för detaljer.

VÅR EMPIRISKA MODELL

Våra huvudskattningar relaterar barnens betygsgenomsnitt i årskurs 9 till antalet utbildningsår för föräldrarna, föräldrarnas syskon, föräldrarnas kusiner och så vidare, upp till syskonen till föräldrarnas kusiners make/maka. Vi visar i vår artikel (se faktaruta 2) att oavsett de övriga släktkategoriernas faktiska betydelse så kan vi genom att ta summan av de skattade bidragen från de olika släktingarna skatta den långsiktiga sociala persistensen.

Vi kan också utvidga regressionsmodellen genom att lägga till information om utbildningsår även för mor- och farföräldrar, samt för deras föräldrar. Utbildningsinformation för dessa äldre generationer är dock av sämre kvalitet. En fördel med vår huvudmetod är att vi bara behöver information om släktband, inte om utfall för dessa tidiga generationer. I nästa avsnitt diskuterar vi resultaten från dessa mätningar.

VÅRA HUVUDRESULTAT FÖR SOCIAL RÖRLIGHET MED AVSEENDE PÅ UTBILDNING

Resultaten av huvudskattningen visas i tabell 1. I den första kolumnen presenterar vi resultat från skattning av den traditionella barn-föräldramodellen.³⁶ Sedan lägger vi på utbildningsår för respektive släktkategori: föräldrars syskon, make/maka till föräldrars syskon, föräldrars kusiner, make/maka till föräldrars kusiner och syskon till föräldrars kusiners make/maka.³⁷

Resultaten visar på mycket precisa skattningar för alla släktkategorier av den utökade familjen (se tabell 1). I

kolumn 1 finner vi att barn-föräldramodellen ger en skattning av persistensen i utbildning på 0,36. Detta innebär att ett års längre utbildning för båda föräldrarna i genomsnitt motsvarar 6 percentilrank högre betygsgenomsnitt i årskurs 9 för barnet.

Som vi har förklarat ovan så kommer skattningar från barn-föräldramodellen sannolikt att underskatta styrkan i sambandet mellan generationer. I kolumnerna 2 till 6 lägger vi därför till utbildningsåren för mer och mer avlägsna familjemedlemmar (till exempel syskon till föräldrar, deras make/maka). Längst ned i tabellen visar vi summan av koefficientskattningarna för alla släktkategorier. Denna summa ökar successivt när dynastidefinitionen blir bredare.

Det viktigaste resultatet från tabellen ges av summan i kolumn 6, som visar bidraget från alla observerade släktkategorier. Vi finner att bidraget från hela den utökade familjen uppskattas till 0,52. Detta är 43 procent högre än vad som ges från den traditionella barn-föräldramodellen i kolumn 1. Detta innebär att om man jämför två dynastier, där den ena dynastins familjemedlemmar alla har genomsnittlig utbildning och den andra dynastins familjemedlemmar alla har en standardavvikelse längre utbildningsår än genomsnittet, så kommer barnen tillhörande den senare av dessa två dynastier att ha 0,52 standardavvikelse högre betyg än det genomsnittliga barnet.³⁸

Resultatet från den traditionella barn-föräldramodellen leder oss istället till att dra den felaktiga slutsatsen att en

36. Det är andra generationens studier som vi diskuterar ovan.

37. Som redan nämnts har alla de förklarande variablerna, som var och en representerar genomsnittet av utbildningsår för individerna i respektive släktkategori, normaliserats så att var och en har standardavvikelse lika med ett. Denna normalisering har även gjorts för utfallsvariabeln genomsnittsbetyg i årskurs 9.

38. 0,52 standardavvikelse högre betyg innebär att ett års längre utbildning för dynastins familjemedlemmar motsvarar 8,5 percentilrank högre betygsgenomsnitt i årskurs 9 för barnet, i genomsnitt.

Tabell 1. Regressioner med betygsgenomsnitt för barngenerationen som utfall och utbildningsår för dynastins släktkategorier som förklarande variabler.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Panel a						
Föräldrar	0,361	0,301	0,295	0,286	0,285	0,284
Föräldrarnas syskon		0,138	0,118	0,109	0,109	0,105
Make/maka till föräldrarnas syskon			0,046	0,043	0,042	0,034
Föräldrarnas kusiner				0,062	0,053	0,052
Make/maka till föräldrarnas kusiner					0,018	0,018
Syskon till föräldrarnas kusiners make/maka						0,024
R ²	0,151	0,166	0,168	0,171	0,171	0,172
Panel b						
Summan av parameterskattningarna	0,361	0,439	0,459	0,500	0,507	0,517

Not: Tabellen visar parameterskattningar från korta och långa versioner av regressionsmodellen i faktaruta 2. Varje kolumn visar resultat från en separat OLS-regression av barns betygsgenomsnitt på släktkategorins utbildningsår. Varje föräldragenerations utbildningsår beräknas som genomsnittet för alla medlemmar i den givna släktkategorin. Våra skattningar använder 541 459 observationer. Alla variabler har normaliserats att ha medelvärde noll och standardavvikelse ett. Vi visar inte här parameterskattningarnas standardfel eftersom de alla är mycket små, vilket gör att alla parametrar är mycket precist skattade. För mer detaljer, se Adermon, Lindahl och Palme (2021).

standardavvikelse högre utbildning för alla dynastins familjemedlemmar motsvarar 0,36 standardavvikelse högre betyg för barnen. Detta är en underskattning av den långsiktiga persistensen med nästan en tredjedel. Som vi diskuterar nedan kan detta dessutom ses som en nedre gräns för den långsiktiga persistensen mellan generationer.³⁹

ILLUSTRATION AV HUVUDRESULTATEN

Figur 2 illustrerar och sammanfattar de viktigaste resultaten. Den horisontella axeln mäter familjens/släktkategorins genomsnittliga utbildningsår (normaliserat beträffande standardavvikelse).⁴⁰ Den vertikala axeln mäter betygsgenomsnitt för barnen. Datapunkterna representerar betygsgenomsnitt för barnen uppdelat på 20 kvantilgrupper baserade på släktkategorins utbildningsnivå. Den 45 graders diagonala linjen visar resultatet av perfekt persistens över generationerna. De heldragna linjerna visar sambandet mellan utbild-

ningsnivån i föräldragenerationen och barnens betygsgenomsnitt med endast föräldrar; föräldrar och deras syskon; föräldrar, deras syskon, syskonens makar och deras kusiner; alla familjemedlemmar.

Ju mer information vi lägger in i modellen, desto närmare kommer den skattade linjen 45-graderslinjen som illustrerar perfekt persistens. Detta visualiserar den adderade intergenerationella persistensen som fås av att lägga till information om släktingarna i den utvidgade familjen. Dessutom visar figur 2 att sambandet mellan barnens betygsgenomsnitt och föräldragenerationens utbildningsår är ungefär linjärt, vilket innebär att den linjära regressionsmodellen som används i tabell 1 ger en bra approximation av hur man kan skatta social rörlighet.

YTTERLIGARE ANALYSER

Vår studie innehåller dessutom fyra utvidgningar av analysen ovan.⁴¹ För det första introducerar vi ett bredare

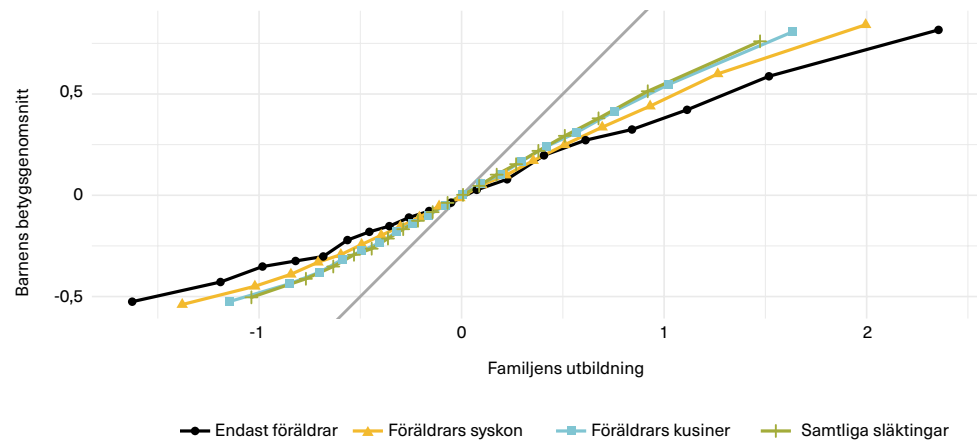
39. Modeller som använder (standardiserade) utbildningsår för barngenerationen, där dessa är tillgängliga, ger kvalitativt mycket likartade slutsatser.

40. Efter att vi konstanthållit för en hel uppsättning födelseårs- och könskontroller för släktingarna.

41. Se Adermon, Lindahl och Palme (2021).

Figur 2. Illustration av huvudresultaten.

Not: Varje punkt beräknas stegvis på följande sätt: 1. Beräkna genomsnittligt antal utbildningsår för alla släktingar i dynastin, som den definieras för varje linje i figuren (där varje släktkategori i dynastin består av det standardiserade genomsnittet av alla släktingar i den gruppen, som i tabell 1). 2. Residualisera dynastimedelvärdena genom att kontrollera för födelseår och kön, såsom de används i tabell 1. 3. Dela dynastimedelvärdena i 20 kvantilgrupper och beräkna genomsnittet inom varje grupp. De svarta cirkelarna inkluderar bara föräldrar; de gula trianglarna lägger till mostrar och farbröder; de blå rutorna lägger till makar till mostrar/ farbröder och föräldrars kusiner; de gröna korsen lägger till makar till föräldrars kusiner och syskon till makar till mostrar/farbröder.

mått på social bakgrund genom att också mäta humankapital med föräldrars och släktingars inkomst och sociala position (baserat på yrke). Resultaten från denna analys tyder på ännu starkare intergenerationell persistens än den som erhöles i huvudanalysen (baserat på utbildning). För det andra visar vi att skattningar från en regressionsmodell, där utbildningen för medlemmarna i den utvidgade familjen används som instrument för föräldrarnas utbildning, kan tolkas som en övre gräns för den långsiktiga persistensen. Resultaten från denna modell visar att den långsiktiga persistensen i humankapital mellan generationer ligger någonstans mellan 0,52 och 0,66.

För det tredje skattar vi multigenerationella modeller, vilka inkluderar utfall för både mor- och farföräldrar (och deras föräldrar). Av dessa skattningar drar vi slutsatsen att det mesta av persistensen över generationerna fångas av den utökade familjen i föräldragenerationen, och att en prediktion från en modell med endast vertikala förfäder underskattar långsiktig intergenerationell persistens. För det fjärde använder vi ett urval av adoptivbarn (som inte uppfostrats av sina biologiska föräldrar) och skattar motsvarande modeller som ovan. Vi finner att åtminstone en tredjedel av den långsiktiga persistensen beror på uppväxtmiljön.

5. Diskussion

I denna rapport har vi visat att mått på social rörlighet kan fylla en rad olika funktioner. Det kan mäta persistensen av ojämlikhet över generationer, det kan vara ett mått på rättvisa – likhet i möjligheter, och det kan mäta familjens roll i överföringen av kunskap mellan generationer och därmed hur inkomstfördelningen i ett samhälle formeras. Vi har också velat förmedla att det finns målkonflikter mellan att uppnå en hög grad av lika möjligheter och samtidigt bejaka kunskapsöverföring inom familjen. Slutligen har vi visat hur snabbt forskningen om social rörlighet utvecklats under de senaste decennierna – från de första kvantitativa studierna på individuella data i början på 1970-talet, till dagens litteratur som innehåller en rad grenar med olika frågeställningar.

Forskningen om social rörlighet har lärt oss mycket om politikens möjligheter och begränsningar i att kunna påverka rörligheten i ett samhälle. Data från tvillingar och adopterade har visat sig användbara för att studera i vilken utsträckning persistensen kan hänföras till medfödda faktorer och till miljöfaktorer i vid mening. Data från så kallade naturliga experiment har lärt oss skilja på associationer i inkomster eller utbildningsutfall mellan generationer och kausala effekter av hur ytterligare resurser i en generation påverkar nästa. Det finns också en växande forskning om hur större reformer i bland annat utbildningssektorn kan få intergenerationella effekter och hur ekonomiska

förändringar kan få mycket långsiktiga effekter.

En central del av lärdomarna från det vi beskriver som andra och tredje generationens studier om social rörlighet är vikten av att på ett fullödigt sätt mäta föräldrarnas sociala position – den referenspunkt från vilken barngenerationens sociala rörlighet mäts. Huvudbidraget från vår forskningsartikel som till stor del ligger till grund för denna rapport är att vi föreslår ett nytt sätt att mäta långsiktig intergenerationell rörlighet. Metoden bygger på att man har utfallsdata för två generationer samt att individerna kan länkas via släktband.

När vi mäter persistensen i utbildning mellan generationer, med information om barnets släktingar, blir persistensen 43 procent högre, jämfört med om vi endast mäter persistensen med information om barnets föräldrar. Metoden gör också att vi kan isolera överföringen av humankapital som beror på familjebakgrunden från andra faktorer som delas av familjemedlemmarna men som inte härrör från familjen, såsom bostadsort, skola eller etnicitet. Detta skiljer sig från studier som baseras på data om efternamn och från syskonstudier.

Även om nutida forskning om social rörlighet lärt oss mycket finns det fortfarande stora kunskapsluckor. Framför allt beträffande vilken sorts politik som bäst främjar ett dynamiskt kunskaps-samhälle med både hög social rörlighet och en hög grad av kunskapsöverföring mellan generationerna.

Referenslista

- ADERMON, A., M. LINDAHL OCH M. PALME (2021). Dynastic Human Capital, Inequality, and Intergenerational Mobility. *American Economic Review*, 111(5), 1523–48.
- ALESINA, A., S. STANCHEVA OCH E. TESO (2018). Intergenerational Mobility and Preferences for Redistribution. *American Economic Review*, 108(2), 521–554.
- ANDERSON, E. S. (1999). What is the Point of Equality? *Ethics*, 109(2), 287–337.
- ARNESON, R. J. (1989). Equality and equal opportunity for welfare. *Philosophical Studies*, 56(1), 77–93.
- BECKER, G. S. (1988). Family Economics and Macro Behavior, Presidential Address to the American Economic Association, 29 december. *American Economic Review*, 78(1).
- BECKER, G. S. (1991). *A Treatise on the Family: Enlarged edition*. Harvard University Press.
- BECKER, G. S. OCH N. TOMES (1986). Human Capital and the Rise and Fall of Families. *Journal of Labor Economics*, 4(3), 1–39.
- BIELBY, W. T. OCH R. M. HAUSER (1977). Structural equation models. *Annual Review of Sociology*, 3(1), 137–161.
- BJÖRKLUND, A. OCH L. CHADWICK (2003). Intergenerational Income Mobility in Permanent and Separated Families. *Economics Letters*, 80(2), 239–246.
- BJÖRKLUND, A. OCH M. JÄNTTI (1997). Intergenerational income mobility in Sweden compared to the United States. *American Economic Review*, 87(5), 1009–1018.
- BJÖRKLUND, A. OCH M. JÄNTTI (2020). Intergenerational Mobility, Intergenerational Effects, Sibling Correlations, and Equality of Opportunity: A Comparison of Four Approaches. *Research in Social Stratification and Mobility*, Vol. 70.
- BJÖRKLUND, A., M. JÄNTTI OCH J. ROEMER (2012). Equality of opportunity and the distribution of long-run income in Sweden. *Social Choice and Welfare*, 39(2–3), 675–696.
- BJÖRKLUND, A., M. JÄNTTI OCH G. SOLON (2005). Influences of Nature and Nurture on Earnings Variation: A Report on a Study of Various Sibling Types in Sweden. I: S. Bowles, H. Gintis och M. Osborne Groves (red.), *Unequal Chances: Family Background and Economic Success* (s. 145–164). New York: Russell sage foundation.
- BJÖRKLUND, A., M. LINDAHL OCH E. PLUG (2006). The Origins of Intergenerational Associations: Lessons from Swedish Adoption Data. *Quarterly Journal of Economics*, 121(3), 999–1028.
- BLACK, S. E. OCH P. J. DEVEREUX (2010). Recent Developments in Intergenerational Mobility. I: O. Ashenfelter och D. Card (red.), *Handbook of Labor Economics*, 4(B), 1487–1541. Amsterdam: Elsevier. Hämtad från [https://doi.org/10.1016/S0169-7218\(11\)02414-2](https://doi.org/10.1016/S0169-7218(11)02414-2)
- BLANCHARD, O. OCH J. TIROLE (2021). *Major Future Economic Challenges: International Commission chaired by Olivier Blanchard and Jean Tirole*. Hämtad från https://www.strategie.gouv.fr/sites/strategie.gouv.fr/files/atoms/files/fs-2021-rapport-anglais-les_grands_defis_economiques-juin_1.pdf
- BRAUN, S. T. OCH J. STUHLER (2018). The Transmission of Inequality Across Multiple Generations: Testing Recent Theories with Evidence from Germany. *The Economic Journal*, 128(609), 576–611.

- CHETTY, R., N. HENDREN, P. KLINE OCH E. SAEZ (2014). Where is the land of opportunity? The geography of intergenerational mobility in the United States. *The Quarterly Journal of Economics*, 129(4), 1553–1623.
- CLARK, G. (2014). *The Son Also Rises: Surnames and the History of Social Mobility*. The Princeton Economic History of the Western World. Princeton University Press.
- ERIKSON, R. OCH J. H. GOLDTHORPE (2002). Intergenerational inequality: A sociological perspective. *Journal of Economic Perspectives*, 16(3), 31–44.
- GALTON, F. (1886). Regression Towards Mediocrity in Hereditary Stature. *The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Vol. 15 (s. 246–263).
- HAIDER, S. OCH G. SOLON (2006). Life-cycle variation in the association between current and lifetime earnings. *American Economic Review*, 96(4), 1308–1320.
- HEDEROS, K., M. JÄNTTI OCH L. LINDAHL (2017). Gender and inequality of opportunity in Sweden. *Social Choice and Welfare*, 49(3–4), 605–635.
- HOLMLUND, H., M. LINDAHL OCH E. PLUG (2011). The causal effect of parents' schooling on children's schooling: A comparison of estimation methods. *Journal of Economic Literature*, 49(3), 615–651.
- JÄNTTI, M., B. BRATSBERG, K. ROED, O. RAAUM, R. NAYLOR, E. OSTERBACKA, A. BJÖRKLUND OCH T. ERIKSSON (2006). *American Exceptionalism in a New Light: A Comparison of Intergenerational Earnings Mobility in the Nordic Countries, the United Kingdom and the United States*. Discussion Paper No. 1938. Bonn: The Institute for the Study of Labor (IZA).
- LINDAHL, M., M. PALME, S. SANDGREN MASSIH OCH A. SJÖGREN (2015). Long-term intergenerational persistence of human capital an empirical analysis of four generations. *Journal of Human Resources*, 50(1), 1–33.
- MODALSLI, J. (2017). Intergenerational mobility in Norway, 1865–2011. *The Scandinavian Journal of Economics*, 119(1), 34–71.
- MOGSTAD, M. OCH G. TORSVIK (2021). Family Background, Neighborhoods and Intergenerational Mobility. *National Bureau of Economic Research*. Hämtad från https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28874/w28874.pdf
- NYBOM, M. OCH J. STUHLER (2016). Heterogeneous income profiles and lifecycle bias in intergenerational mobility estimation. *Journal of Human Resources*, 51(1), 239–268.
- VAN PARIJS, P. (1991). Why surfers should be fed: the liberal case for an unconditional basic income. *Philosophy & Public Affairs*, 20(2), 101–131.
- ROEMER, J. (1998). *Equality of Opportunity*. New York: Harvard University Press.
- SEWELL, W. H., R. M. HAUSER, D. F. ALWIN, D. M. ELLEGAARD, J. A. FISHER, K. G. LUTTERMAN OCH P. SHAH VIMAL (1975). Education, Occupation, and Earnings: Achievement in the Early Career. *American Journal of Sociology*, 81(5), 1236–1238. New York: Academic Press.
- SOLON, G. (1992). Intergenerational income mobility in the United States. *The American Economic Review*, 82(3), 393–408.
- SOLON, G. (1999). Intergenerational Mobility in the Labor Market. I: O. Ashenfelter och D. Card (red.), *Handbook of Labor Economics*, 3(A), 1761–1800. Amsterdam: Elsevier. Hämtad från [https://doi.org/10.1016/S1573-4463\(99\)03010-2](https://doi.org/10.1016/S1573-4463(99)03010-2)
- SOU 2020:46. *En gemensam angelägenhet*. Jämlikhetskommissionen. Hämtad från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/08/sou-202046/>
- STANCHEVA (2021). Why Do We Not Support More Redistribution? New Explanations from Economics Research. I: O. Blanchard och D. Rodrik (red), *Combating Inequality: Rethinking Government's Role*. Cambridge, Massachusetts, USA: The MIT Press.
- STENSTRÖM, T. (2011). Klassresenären Johan Skytte var före sin tid. *Svenska Dagbladet* 5 december.
- ZIMMERMAN, D. J. (1992). Regression toward mediocrity in economic stature. *The American Economic Review*, 82(3), 409–429.
- ÖSTERBERG, T. (2000). Intergenerational income mobility in Sweden: what do tax-data show? *Review of Income and Wealth*, 46(4), 421–436.

SNS ANALYS | En stor del av den forskning som bedrivs är vid sin publicering anpassad för vetenskapliga tidskrifter. Artiklarna är ofta teoretiska och inomvetenskapligt specialiserade. Det finns emellertid mycket forskning, framför allt empirisk och policyrelevant sådan, som är intressant för en bredare krets. Målet med SNS Analys är att göra denna forskning tillgänglig för beslutsfattare i politik, näringsliv och offentlig förvaltning och bidra till att forskningen når ut i medierna. Finansiellt bidrag har erhållits från Jan Wallanders och Tom Hedelius Stiftelse. Författarna svarar helt och hållet för analys, slutsatser och förslag.